

## From the Մշխարհացոյց, the anonymous Armenian Geography (Ašxarhac‘oyc‘)

The Ašxarhac‘oyc‘ possibly belongs to Ananias of Širak. The following is the Armenian text of two parts of it with a translation in English. The first part describes the division of Ērānšahr into four quarters in Sasanian times as given in Pārsīg records, and the second part reflects an older division as given mainly in Ptolemy.

J. Marquart pioneered the study on this field.<sup>1</sup>

### Translation

#### Part One.

#### Persia (Ērānšahr)<sup>2</sup>

29. Persia is divided into four parts, in this manner<sup>3</sup> :

Kust ī X<sup>v</sup>arbarān<sup>4</sup>, which is the occidental quarter<sup>5</sup>, in which there are nine lands :

Māy (Māh)<sup>6</sup> ;

Māspadān (Māsabadān)<sup>7</sup> ;

Mihragānkadag<sup>8</sup> ;

Kaškar (Karškar)<sup>9</sup> ;

---

<sup>1</sup> . See *Mosis Chorenensis Historiae armeniacae libri III. Accedit ejusdem scriptoris epitome geographiae*, Londini, 1736 ; A. Soukry, *Géographie de Moïse de Corène d'après Ptolémée*, Venise, 1881 ; J. Marquart, *Ērānšahr nach der Geographie des Ps. Moses Xorenac‘i*, Berlin, 1901 ; R. H. Hewsen, *The Geography of Ananias of Širak (Ašxarhac‘oyc‘)*. *The Long and the Short Recensions*, Wiesbaden, 1992.

<sup>2</sup> . Մշխարհ Պարսից ‘the Persian land’. Armen. աշխարհ /ašxarh/ ‘world, land’ (< \*axšahr), Av. xšaθra, OPers. xšaça, Pers. šahr.

<sup>3</sup> . و این جمله [جهان] را به چهار قسمت کرده اند: خراسان و ایران (ایر “زیر”، خاوران) و نیمروز و باختر. هر چه حدّ شمال است باختر گویند؛ و هر چه حدّ جنوب است نیمروز گویند. و میانہ اندر به دو قسمت شود: هر چه حدّ شرق است خراسان گویند؛ و هر چه مغرب است ایران شهر (تاریخ سیستان، ۲۳-۲۴)

<sup>4</sup> . Քուստի խորբարան / K‘ust-i Xorbaran/.

<sup>5</sup> . կողմ /koğm/ (from koğ ‘side, rib’) ‘side ; part ; quarter, region’.

<sup>6</sup> . Մայ /May/. OPers. māda ‘Media’, adj. ‘Median’, Pers. inscr. m‘d(y), abbr. m‘ ; Syr. ܡܝܐ, ܡܝܐ ܡܝܐ (ܡܝܐ : حدّ الأهواز : مديات).

<sup>7</sup> . Մասպտան /Masptan/. Pers. inscr. m‘sp‘t‘n /māspadān, māsabadān/ ; Gr. Μασσαβατική (Strabo states that Māsabadān and Γαβιανή are two provinces of Elymais. XVI. 1, 18 ἐπαρχία δ’ εἰσὶν αὐταὶ τῆς Ἐλυμαίας ἢ τε Γαβιανῆ καὶ ἡ Μασσαβατική); Syr. ܡܫܒܬܐܢ (ܡܫܒܬܐܢ); Arab. ماسبندان.

<sup>8</sup> . Միհրակաւքաճախ /Mihrakank‘atak/. Pers. inscr. mtlkn BYT‘ ; Syr. ܡܝܗܪܐܟܐܢܩܕܐܓ (ܡܝܗܪܐܟܐܢܩܕܐܓ); Arab. ميهراجانقدق.

<sup>9</sup> . Քաշկար /k‘aşkar/, var. Քարշկար /k‘arškar/ (cf. Pers. karš-/kaš- ‘to trace, draw’). Pers. kaškar ≈ šād-šābuhr; Syr. ܩܫܩܪܐ (ܩܫܩܪܐ); Arab. كسکر (بلد).

Garmēgān<sup>10</sup> ;  
Ērānāsāngarkavād<sup>11</sup> ;  
Nōdardašēragān<sup>12</sup> ;  
Arzōn (Arzan)<sup>13</sup> .

Kust ī Nēmrož<sup>14</sup>, which is the meridian quarter, that is, the South, in which there are nineteen lands :

Pārs<sup>15</sup> ;  
Xuzestān<sup>16</sup> ;  
Spāhān<sup>17</sup> ;  
Kirmān (Kurmān)<sup>18</sup> ;  
Turān<sup>19</sup> ;

---

كورة استان شاذسابور و هي كسكر اربعة طساسيج: طسوج الزندرد، طسوج الترتور، طسوج الأستان، طسوج الجوازر. (ابن خردادبه، المسالك والممالك، ليدن، ١٨٨٩، ٧)

<sup>10</sup>. Գարմախան /Garmakan/, var. Պարմախան /Parmakan/. Pers. inscr. glmyk'n 'Garamaea' (glmykc'n 'the Garamaeans'); Gr. Γαραμαία; Syr. ܟܘܪܡܝܐ; Arab. با حرمق (كورة) با حرمق.

<sup>11</sup>. Երան(ա)սանքարկաւատ /Eran(a)sank'arkawat/, var. Երանասանքարկաւատ /Eranasank'artkawat/. Pers. inscr. 'yl'n's'nklkw't. Cf. ŠEŠ 54.

<sup>12</sup>. Նոտատրայ /Notatray/, Pers.-Parth. Noxdār(estān) ; Syr. ܢܘܬܐܬܪܝܐ; Arab. (بلد با نودرا) Նոտարտաշիրակաւ /Notartaširakan/, var. Նոտատրայ Շիրակաւ /Notatray Širakan/, Նոտարտայ Շիրակաւ /Notartay Širakan/. Pers. inscr. nwt'ltštlk(')n. Cf. also ŠKZ 2 nwtštrkn : ntwšrkn : Αδιαβηνης (Αδιαβηνήν). Agathangelos, 842, speaks of the land of Nor-Širakan : առ Նոր Շիրակաւ երկրաւ. See also H. Hübschmann, *Die altarmenischen Orsnamen*, Straßburg, 1904, 319-20 Noširakan (var. Norširakan).

<sup>13</sup>. Արձին /Arjin/, var. Արհէն /Arhēn/, Մայձինքստեհ /Mayjinēsteh/. Pers. inscr. 'lcwn ; Syr. ܐܪܝܢܐ, ܐܪܝܢܐ ܟܠ ܟܠ ܐܪܝܢܐ (Synod. Or., 34), ܐܪܝܢܐ ܟܠ ܟܠ ܐܪܝܢܐ (Synod. Or., 109); Arab. أرزن، أرزون. See H. Hübschmann, 248-51.

ومن آمد الى ميفارقين ذات اليمين خمسة فراسخ، و من ميفارقين الى أرزن - و هي أيضا مدينة تتاحم أرمينية - سبعة فراسخ. (قدامة بن جعفر، الخراج وصناعة الكتابة، بغداد، ١٩٨١، ١١٣)

<sup>14</sup>. Քուստի նեմրոզ /k'usti nemrož/.

<sup>15</sup>. Պարս /Pars/, var. Պադ /Pad/. Pers. pārs ; Syr. ܩܘܪܫ; Arab. فارس.

<sup>16</sup>. Խուժաստան /Xužastan/. Pers. inscr. ḥwcstn, <sup>T</sup>Parth. 'wyst'm'y hwjyst'n ; Syr. ܟܘܒܐܢ; Arab. الاهواز.

<sup>17</sup>. Ասպահան /Aspahan/. Pers. inscr. sph'n, sp'h'n ; Gr. Ἀσπαδάνα ; Syr. ܐܨܦܗܐܢ; Arab. أصبهان.

وقال حمزة بن الحسن: أصبهان اسم مشتق من الجندي، و ذلك أن لفظ أصبهان، اذا رء إلى اسمه بالفارسية كان أسباهان و هي جمع أسباه. وأسباه اسم الجند والكلب و كذلك سك. اسم الجند والكلب وإنما لزمهما هذان الاسمان واشتركا فيهما لأن أفعالهما لفق لأسمائهما و ذلك أن أفعالهما الحراسة. فالكلب يسمى في لغة سك وفي لغة أسباه وتخفف فيقال: أسبه، فعلى هذا جمعوا هذين الاسمين و سموا بجمما بلدين كانا معدن الجند الأساورة. (ياقوت، معجم البلدان، ١، بيروت، ١٣٩٧ / ١٩٧٧، ٢٠٥)

<sup>18</sup>. Կուրման /Kurman/, var. Կրման /Kṛman/. OPers. karmāna ; Pers. inscr. klm'n ; Parth. inscr. krmn ; Gr. Καρμανία; Arab. كرمان.



Mēšmāhīg (Māšmāhīg)<sup>32</sup>, this too is an island ;  
 Mazōn<sup>33</sup> ;  
 Xuzihrestān<sup>34</sup> ;  
 Spahl<sup>35</sup>, taken from the Indians<sup>36</sup> ;  
 Dēbuhl<sup>37</sup>, likewise taken from the Indians.

Kust ī X<sup>v</sup>arāsān<sup>38</sup>, which is the oriental quarter, in which  
 there are twenty-six lands, namely what I say :

Ahmadān<sup>39</sup> ;  
 Kōmiš<sup>40</sup> ;  
 Vurkān (Gurgān)<sup>41</sup> ;  
 Abaršahr<sup>42</sup> ;  
 Marv<sup>43</sup> ;  
 Marvrōd<sup>44</sup> ;  
 Harēv/ Harē<sup>45</sup> ;

<sup>32</sup> . Մէշմահիկ /Mēšmahik/, var. Մէշմակիկ /Mēšmakhik/. Syr. ܡܫܡܚܝܟܐ (Syn. Or. 34), ܡܫܡܚܝܟܐ (Syn. Or. 128); Arab. سماهيج.

سماهيج: اسم جزيرة في وسط البحر بين عمان والبحرين. ... و قال غيره: سماهيج جزيرة في البحر تدعى بالفارسية ماش ماهي فعزته العرب. (ياقوت، ٣، ٢٤٦)

<sup>33</sup> . Մազոն /Mazun/, var. Մաազոն /Maazun/. Pers. (šahr ī) mazōn; Parth. inscr. mzwñ hštr ; Syr. ܡܙܘܢܐ (ܡܙܘܢܐ); Arab. صحار, مزون.

<sup>34</sup> . Խուժիհրստան /Xuzihrstan/. It seems to be derived from \*hu-ciθra-stāna-. In Persian, we have place names such as خجیر کلا, خجیره. Marquart relates it to Pers. کوجران.

<sup>35</sup> . Սպահլ /Spahl/. Also զՊահղն /zPahǵn/.

<sup>36</sup> . Հնդկաց /Hndkac'/.  
<sup>37</sup> . Դեբուհլ /Dēbuhl/. Also զԿեբուհա /zKebuha/. Arab. ديبيل.

سوی پارس شویم به سیراف، همچنین تا ساحل هرموز کی از پس کرمان است تا دیبل، و تا ساحل مولتان - و آن سرحد هند باشد -، و به مولتان حد مسلمانی سپری شود؛ آن گاه به ساحل هندوستان رسمیم. (استخری، ٣١)

<sup>38</sup> . Քուստի Խորասան /K'usti Xorasan/.

<sup>39</sup> . Ահմադան /Ahmadan/. In the short recension Ահմատան /Ahmatan/ belongs to the northern quarter. OPers. ha<sub>1</sub>gmatāna; Pers. inscr. 'hmt'n ; Syr. ܐܚܡܬܐܢܐ, ܐܚܡܬܐܢܐ; Arab. همدان.

<sup>40</sup> . Կոմշ /Komš/, var. Կոշմ /Košm/. Pers. inscr. kwmš(y) ; Gr. (ἡ τε) Κωμισσηνή (Strabo, *Geog. Bib.* 514) ; Arab. قومس.

<sup>41</sup> . Վրկան /Vrkan/, var. Վարկան /Varkan/. OPers. Vrkāna ; Pers. inscr. gwlg'n ; ŠKZ gwrk'n : wrkn : Γουργαν ; Syr. ܩܘܪܕܐܢܐ, ܩܘܪܕܐܢܐ; Arab. جرجان.

<sup>42</sup> . Ապրշահր /Apršahr/. Pers. inscr. 'plštl ; ŠKZ 'prštry : 'prhštr : ανωτατω εθνη ; Sogd. 'bršxr, 'brš'r ; Syr. ܐܦܪܫܬܐܪܐ; Arab. أبرشهر.

<sup>43</sup> . Մրվ /Mrv/. Av. marvu/ mouru ; OPers. margu ; Parth. mary ; ŠKZ mlwy : mrgw : Μαρου ; Sogd. mry; Parth. mary; Syr. ܡܪܘܐ; Arab. مرو.

<sup>44</sup> . Մրոտ /Mrot/. Pers. inscr. mlwlwt ; Sogd. mrwrwd; Syr. ܡܪܘܬܐ; Arab. مَرَوْد (وهو مدغم من مروالروذ. ياقوت، ٥: ١١٢)، مروالروذ، مروروذ.

Kādišān<sup>46</sup> ;  
 Nisāy Meyānag<sup>47</sup> ;  
 Bašin<sup>48</sup> ;  
 Tālagān<sup>49</sup> ;  
 Gōzagān<sup>50</sup> ;  
 Andarāb (Andarābag)<sup>51</sup> ;  
 X<sup>v</sup>ast (X<sup>v</sup>āst)<sup>52</sup> ;  
 Hrum (Rōb)<sup>53</sup> ;  
 Zamb (Zanb)<sup>54</sup> ;  
 Pērōznahcihr (Pērōznaxcīr)<sup>55</sup> ;  
 Diz ī Navāzag<sup>56</sup> ;

<sup>45</sup> . Հրել /Hrew/, var. Հրու /Hraw/. Av. haraēva (harōiva) ; OPers. haraiva ; Pers. inscr. hlydy ; Parth. inscr. hryw ; Gr. Ἀρ(ε)ία; Syr . ܗܪܝܐ, ܗܪܝܐ; Arab. هراة.

ز هر سو که بد نامور مهتری به خواند و بیامد به شهر هری (شاهنامه، م ۱۲، ۶۷۷)

<sup>46</sup> . Կատաշան /Katašan/. There are ktkstn /kadagestān/ on Persic seals, καθάγοστονο and καθάγοσταγγο in Bactrian documents, and ܟܬܟܫܬܢ in Syriac (Syn. Or. 165).

<sup>47</sup> . Նսայի միանակ /Nsai mianak/. Av. nisāya (between Marv and Balx); OPers. nisāya (in Media); Pers. \*nisāy meyānag ‘Middle Nisāy’.

<sup>48</sup> . Բժին /Bžin/, var. Նսայի Միանակաբժին /Nsai Mianakabžin/. Pers. Bšīn, Afšīn. Cf. Pers. bašn ‘idol temple’ < \*bāžina-.

غرجستان: ناحیتی است. قصبه او بشین است. مهتر این ناحیت را شار خوانند. جایی بسیار غله و کشت و برز و آبادانی است؛ و همه کوه است؛ و مردمان این ناحیت مردمانی اند سلیم و بی بد، و شبانان اند و برزیگر. (کتاب حدود العالم من المشرق الى المغرب، تهران، ۱۳۱۲ / ۱۳۵۲، ۵۸)

<sup>49</sup> . Տաղկան /Tağkan/. Arab. طالقان.

سوی طالقان آمد و مرورد سپهرش همی داد گفتی درود (شاهنامه، م ۱۲، ۶۷۹)

<sup>50</sup> . Գոզկան /Gozkan/ (also Կոզկան). Bactr. Γωζογανο, Γωζαγανο ; Arab. جوزجان.

گوزگان نام ناحیت است، و قصبه آن جهودستان است. (استخری، ۲۱۳)

<sup>51</sup> . Անդրապ /Andrap/, var. Անդապ /Andapd/. Pers. اندراب.

« Going from the kingdom of Hwo (Kunduz) south-east, we come to the kingdom of Chen-se-to (Xvast), the kingdom of 'An-ta-la-po (Andar-āb). » Si-yu-ki, *Buddhist Records of the Western World*, I, London, 1906, 42-3.

اندرابه شهری است در شعب کوه نهاده. و آن جایگه نقره کی از چارپایه و پنجپیر افتد گرد کنند. و دو رود دارد: یکی اندراب و یکی رود کاسان. و باغ و درخت بسیار دارد. (استخری، ۲۱۸) اندراب ... پادشای او را شهریار خوانند. (حدود العالم، ۶۲)

<sup>52</sup> . Վխստ /vest/, var. վխստ /vēpt/. Bactr. \*Χοαστο (Χοασταιγο = X<sup>v</sup>astīg) ; Pers. خست, خوست; Pašt. Xōst.

<sup>53</sup> . Հրում /Hrum/. Bactr. Ρωβο ; Arab. روب.

الروب وسمنجان اثنا عشر الفا وستمائة درهم. (ابن خردادبه، ۳۶-۳۷)

<sup>54</sup> . Ջանբ /Zamb/, var. Հրումազանբ /Hrumazanb/. Arab. ز. Sogdian zamb (Pers. damb) means ‘shore’.

<sup>55</sup> . Պերոզնախճիր /Peroznaxçir/, var. Պարոզ Նահրճիր /Paroz Nahrçir/. Arab. فيروزنخشير.

الفيروزنخشيري: ... هذه النسبة إلى فيروزنخشير ويعربونها فيقولون فيروزنخشير وهي إحدى قرى بلخ والمشهور بالانتساب

إليها ... (أبو سعد السمعاني، الأنساب، الجزء الرابع، بيروت، ۱۴۰۸ / ۱۹۸۸، ۴۱۸)

Varucān<sup>57</sup> ;  
 /Man/Sān<sup>58</sup> ;  
 Gazag (Gazagestān)<sup>59</sup> ;  
 Baxl ī bāmīg<sup>60</sup> ;  
 Tarmid<sup>61</sup> ;  
 Carmangān<sup>62</sup> ;  
 Šēr ī Bāmīgān<sup>63</sup> ;  
 Gōzbun<sup>64</sup> .

<sup>56</sup> . Դզի Նաւազակ /Dzi Nawazak/, var. Դզինազակ /Dzinazak/. Pers. navāzag, cf. ŠĒŠ 8 andar baxl ī bāmīg šahrestān ī navāzag spendyād ī vištāspān kird. Cf. also VZ 4.10.

از او چون به پرموده رفت آگهی  
 که جوید همی تخت شاهنشاهی  
 دزی داشت پرموده آوازه نام  
 کزین دز بدی ایمن و شادکام  
 نهاد آن چه بودش بدو در درم  
 ز دینار و از گوهر و بیش و کم. (شاهنامه، م ۴۲، ۴۳-۱۰۴۲)

(۱۰۴۴)

<sup>57</sup> . Վարճան /Varçan/ (elsewhere Վարջան). Pers. varuc/ varuz, cf. TM 216 b V wrwc 'n š 'h (Arab. برجان شاه); Arab. غرج الشار, غرج.

<sup>58</sup> . Մանսան /Mansan/, var. Մաշան /Mašan/, Մանշան /Manšan/. Pers.-Arab. سان.

سان: من قری بلخ ... (یاقوت، ۳: ۱۷۹) ... بر جنوب بلخ به گذرد و اندر حدود سان و چهاریک افتد از گوزگانان ... (حدود العالم، ۱۹)

<sup>59</sup> . Գճակստան /Gçakstan/, Marq. Գճակ Ասան /Gçak Asan/. Bactr. Γαζο.

جزء: موضع بخراسان کانت عنده وقعة للأسد بن عبدالله مع خاقان. والعجم تقول كزه. (یاقوت، ۲: ۱۳۴)

<sup>60</sup> . Բախլիբամիկ /Bahlibamik/. Av. bāxδī ; OPers. bāxtri ; Bactr.

Βαχλο ; Pers. inscr. bhl ; Gr. Βάκτρα. Pers. baxl ī bāmīg ; Arab. بلخ الحسنة ; Armen. Բախլ առաւօտին (see Հ. Մանանդյան, Խորենացու առեղծվածի լուծումը, Յերեվան, 1934, 61).

<sup>61</sup> . Դրմատ /Drmat/. Bactr. ταρμιδο (ταρμιδδτιγο) .

ترمذ: شهری است خرم، بر لب رود جیحون نهاده. و او را قهندزی است بر لب رود. و این شهر بارگه ختلان و چغانیان است. و از وی صابون نیک و بوریای سبز و بادبیزن خیزد. (حدود العالم، ۶۶)

<sup>62</sup> . Դրմատավարիման Կանշեր /Drmatavariman Kanšēr/, (also

Դովմատ Վարիմանակ, Շերեմբամիկան). Marq. Դրմատ Չարիմանկան Շեր /Drmat Čarimankan Šēr/. Arab. جرمنكان, صرمجان.

از ترمذ تا جرمنکان یک مرحله. (استخری، ۲۷۱)

<sup>63</sup> . Շերի Բամիկան /Šeri Bāmikan/. Pers. šēr ī bāmīgān 'king of bāmīgān' ; Pers.-Arab. باميان.

القاب ملوك خراسان والمشرق ... ملك الترمذ ترمذ شاه، ملك الباميان شير باميان. (ابن خردادبه، ۳۹)

استاده بدی به بامیان شیرینی  
 به نشسته به عز در بشین شاری (ناصرخسرو، دیوان،

دستنوشت)

<sup>64</sup> . Գոզբոն /Gozbon/, Marq. Զզիրոյին /Dzi royin/. Pers. gōz-bun, cf. MX 27.44 az zamīg ī pedišx'ārgar dā bun –ī– gōzag. See R. v. Stackelberg, « Die iranische Schützensage », ZDMG, 58/4, 1904, 853-858.

ونفذ السهم من طبرستان الى بادغيس فلما كاد يسقط بما طيره عنها في ما يحكي ملك بامر الله تعالى حتى نفذ الى ارض خلم من ارض بلخ وسقط هناك بموضع يقال له كوزين (كوزين) وذلك عند القاء الشمس يدها في الغروب (التعالبي، غرر اخبار ملوك الفرس وسيرهم، باريس، ۱۹۰۰، ۱۳۳-۱۳۴)

Kust ī Kapkōh<sup>65</sup>, which is the quarter of the Caucasus mountains, in which there are thirteen lands:

Ādurbāyagān<sup>66</sup> ;  
Armin<sup>67</sup>, [which is] Hayk<sup>68</sup> ;  
Viruzān<sup>69</sup>, which is Virk<sup>70</sup> ;  
Arrān<sup>71</sup>, which is Aġuank<sup>72</sup> ;  
Balāsagān<sup>73</sup> ;  
Sīsagān<sup>74</sup> ;  
Ray<sup>75</sup> ;  
Gēlān<sup>76</sup> ;  
Šānzān (Mogān)<sup>77</sup> ;  
Dēlamān<sup>78</sup> ;  
Dumbāvand<sup>79</sup> ;

<sup>65</sup>. Քուստի Կապկոհ / K'usti Kapkoh/, var. Քուստի Կապկոյ. Cf. Bd 77 kōf ī kapk kē ast kapk. Arab. قبيح, قبيح.

<sup>66</sup>. Ատրպատական /Atrpatakan/, var. Ատրապատական /Atrapatakan/. Pers. inscr. 'twlp'tk(')n. Cf. ŠKZ 'twrptk'n : 'trwptkn : Αδορβαδηην. Syr. ܐܕܪܝܝܚܢ; Arab. آذربيجان.

<sup>67</sup>. Արմն /Armn/. OPers. armina ; Pers. inscr. 'Imny. Cf. ŠKZ 'Imny : 'rmny : Αρμενιας. Syr. ܐܪܡܢܝܐ; Arab. ارمينية, ارمن.

<sup>68</sup>. հայք 'Armenia, the Armenians'.

<sup>69</sup>. Վարջան /Varġan/. Pers. inscr. wlwc'n. Cf. ŠKZ wrwc'n : wyrš'n : Ιβηριας. Syr. ܠܒܝܪܝܐ; Arab. حرزان.

<sup>70</sup>. Վիրք 'Georgia, the Georgians'.

<sup>71</sup>. Ռան /Āran/. Pers. inscr. 'ld'n (on a seal : 'ld'n W wlwc'n). Cf. ŠKZ 'ld'n : 'rd'n : Αλβανια. Syr. ܠܒܢܐ; Arab. ازان.

<sup>72</sup>. Աղուանք 'Caucasian Albania, the Albanians'.

<sup>73</sup>. Բալասական /Balasakan/. Pers. inscr. bl'sk'n, cf. K II.15 'Imny štry W wlwc'n W 'l'ny W bl'sk'n 'D pl'c 'L 'l'n'n BB' ; (on a gem : [kwst]y ZY 'lb'n W bl'skn wewlk k'twlykws. Gr. Βορασαγηνη; Arab. براهسكان, براهسكان, بلاسحان.

الان شاه موقان، براهسكان شاه بأذربيجان (ابن خردادبه، ۱۷)

<sup>74</sup>. Միսական /Sisakan/. Pers. inscr. syskn (on a seal : 'Imny W 'ld'n W wlwc'n W syskn W mlcy ZY nyswny). Armen. Միսակ; Arab. سيسحان.

... وهي مدينة كورة البسفرجان وبنى حصن ويص وقلاعا بارض السيسحان منها قلعة الكلاب وشاهبوش واسكنها

من سياسيجيته ذوى البأس ... (ابن الفقيه، مختصر كتاب البلدان، بريل، ۱۳۰۲ / ۱۸۸۵، ۲۸۸)

<sup>75</sup>. Արէ /Ařē/. Av. rařā; OPers. ragā ; Pers. inscr. ld(y) ; Syr. ܐܪܝܐ; Arab. رى.

<sup>76</sup>. գելան /Geġan/, var. գելան /Gelan/. Pers. inscr. gyl'n ; Syr. ܓܝܠܢ; Arab. جيلان.

<sup>77</sup>. Շանճան /Šanġan/ [Short Recension : Մուկան /Mukan/]. Pers. šānzān (cf. top. šān-diz) ; Pers. شانجان ? [Pers. inscr. mwk'n (mwd'n) ; Arab. موقان, موغان.]

<sup>78</sup>. Դլմունք /Dlmunk'/. Pers. inscr. d'yImn. Cf. KAP 5.12 dumbāvand ud dēlamān ud pedišx'ārgar. Syr. ܕܠܡܘܢܟܐ; Arab. الديلم.

Taburestān<sup>80</sup> ;  
Rōyān<sup>81</sup> ;  
Āmul<sup>82</sup>,

of which we are going to relate.

## Part two.

### Media

From the long recension :

30. One of the lands in Asia is Mārḳ' (Media)<sup>83</sup> whose people are said to be the descendants of Mādea (Medus)<sup>84</sup>, son of the king of Colchis<sup>85</sup>, whose sister was Mādaē (Medea)<sup>86</sup>, who, filled with passion for Yason (Jason)<sup>87</sup>, delivered the Golden Fleece.<sup>88</sup> However, the reason for their coming here is not reported. It is said [by another source] that Artaxerxes Ochus<sup>89</sup> made a number of Romans and Jews to dwell in their tents<sup>90</sup> close to the Caspian Sea<sup>91</sup> –this is ignored today. But Ptolemy says that the Medes dwell in the east [and south] of the Caspian Sea. As for what some state, the Medes have a single [royal]

---

<sup>79</sup> . Դմբաւանդ /Dmbawand/. Pers. inscr. dnb'wndy, cf. ŠKZ  
dwnb'wncy : dwnb'wntš : απο Τουμβαουτων/ απο Δουμβαουνδ. Arab. دنباوند.

<sup>80</sup> . Տապրըստան /Taprēstan/. Pers. inscr. tprwst'n. Cf. Bd 84 zreh ī  
kamrōd hān ī ped abāxtar ped taburestān videred.

از جشنسف شاه و شاهزاده طبرستان و پرشوارگر و جیلان و دیلمان و رویان و دنباوند نامه ای پیش  
تنسر هربذ هرابذه رسید. (نامه تنسر)

<sup>81</sup> . Ռւան /Rwan/. Pers. inscr. lwd'n (lwd'n W zlyh'n). Arab. رویان.

وفیه طبرستان و رویان و امل و ساریه و شالوس و اللارز و الشرز و طمیس و دهستان و الکلاز و جیلان و بدشوارجر (ابن  
خردادبه، ۱۱۹)

<sup>82</sup> . Ամլ /Aml/. Pers. inscr. 'mwl ('mwl W dnb'wndy) ; Syr. ܐܡܠ; Arab.  
أمل.

<sup>83</sup> . Մարք /Mark'/. Armen. Մարած Մարգ ≈ Parth. \*māḍ mary.

<sup>84</sup> . Մադեայ /Madea-y/. Gr. Μήδος.

<sup>85</sup> . In Euseius' Chronicle he is called Αιγέως ; but in older versions of the  
story he is Αιήτης by name.

<sup>86</sup> . Մադաէ /Madaē/. Gr. Μήδεια.

<sup>87</sup> . Յասονի /Yason-i/. Gr. Ίάσων.

<sup>88</sup> . It seems that this story is taken from the Chronicle of Eusebius. See  
*Eusebi Chronicon*, Liber prior, A. Schoene, Berolini, 1875, 62.

περιτελλομένων Μήδεια Κολχίς ἀνεχώρησεν Αιγέως, ἥς υἱὸς Μήδος, ἐξ οὗ  
Μήδοι καὶ ἡ χώρα ἐκλήθη Μήδεια. Εἶτά φησι Μιτράϊου δὲ τὴν ἀρχὴν  
διαδέχεται Ταύτανος, ζῶν καὶ αὐτὸς κατὰ ἔθνη τὰ Ἀσσυρίων καὶ νόμους.  
There is a number of stories about the role of a queen or princess in giving  
the insignia of the royal power to the enemy. See my article: شاه کارن.

<sup>89</sup> . Արտաշէս Ռթռ /Artašēs Ok'oz/. Gr. Ἀρταξέρξης Ὀχου.

<sup>90</sup> . վրաւօք /kranòk'/. Armen. վրան 'tent, pavilion, tabernacle'.

Marquart reads : Վրկանաւք '(in) Hyrkanien'.

<sup>91</sup> . Կասբից /Kasbi-c'/.  
Kasbi-c'.

rule, this is not the case. But Ptolemy says that their lands are Kasb<sup>92</sup>, Kāduš (Cadusia)<sup>93</sup>, Gelk<sup>94</sup>, Delmuk<sup>95</sup>; and Rē<sup>96</sup> and Aspahān<sup>97</sup> also are cities of Media.

From the short recension :

35. Media, which is called Kust ī Kapkōh<sup>98</sup>, is on the east of Armenia<sup>99</sup> and is bordered by the Caspian Sea. It consists of the following lands : Ātrpatakān<sup>100</sup>, Rē, Mukān<sup>101</sup>, Dilumān<sup>102</sup>, Ahmadān<sup>103</sup>, Dabāwan<sup>104</sup>, Taparestān<sup>105</sup>, Āmel<sup>106</sup>, and Rūān<sup>107</sup>. It contains mountains, rivers, the sea called Kaputān, the ‘Blue’<sup>108</sup>, where « kuřamgīg » is produced. It has many cities [, one of which is Ganjak šahastān<sup>109</sup>].

### Xuzestān

From the long recension :

31. One of the lands of Asia is Elymais<sup>110</sup>, that is Xuzestān<sup>111</sup>, which the Greeks call Susiana<sup>112</sup>, on account of [its

<sup>92</sup> . Կասբ /Kasb/. Ptolemy speaks of the the nation of Caspii. *Geographia*, VI.2.5 Κατέχουσι δὲ τῆς Μηδίας τὰ μὲν δυτικὰ παρα τὴν Ἀρμενίαν Κάσπιοι· Cf. Pers. قزوین.

<sup>93</sup> . Քադուշ /K‘aduš/. Ptolemy speaks of the nation of Cadusii, Καδούσιοι. Geog. VI.2.5.

<sup>94</sup> . Գելք /Gelk‘/. Cf. Gr. Γῆλοι, Γηλαῖοι (Armen. Գելլաք). Ptolemy, VI.2.5 τὰ δὲ ἐντὸς τῆς τῶν Γηλῶν. Pliny (Nat. H. 6.18) states, the Gaëli are called, by the Greek writers, Cadusii. Pers. Gēlān.

<sup>95</sup> . Դիլմուք /Delumk‘/. Cf. Gr. Δελουμαῖοι. Pers. Dēlumān.

<sup>96</sup> . Րէ /Rē/. Pers. Ray.

<sup>97</sup> . Ասպահան /Aspahan/. Pers. Spāhān.

<sup>98</sup> . Քուստի Գապկոհ /K‘usti K‘apkoh/.

<sup>99</sup> . Հայոց /Hayoc‘/.

<sup>100</sup> . Ատրպատական /Atrpatakan/. Pers. ādurbāyagān.

<sup>101</sup> . Մուկան /Mukan/. Pers. Mogān.

<sup>102</sup> . Դիլմուն /Dilumn/. Pers. Dēlumān.

<sup>103</sup> . Ահմադան /Ahmadan/. Pers. Ahmadān.

<sup>104</sup> . Դաբաւան /Dabawan/. Pers. Dumbāvand.

<sup>105</sup> . Տապարաստան /Taparastan/. Pers. Tabarestān/.

<sup>106</sup> . Ամէղ /Āmeg/. Pers. Āmul.

<sup>107</sup> . Րուան /Ruan/. Pers. Rōyān.

<sup>108</sup> . Կապուտան /Kaputan/. OPers. kapauta-ka- ‘blue’ (kāsaka kapautaka ‘lapis lazuli’), Pers. kabōd ‘grey-blue ; dove’, Khot. Kavūta ‘blue, grey’.

اندر دریای ارمنیه یک جزیره است. بر او یک ده است، آن را کبودان خوانند، جایی بانعمت است و مردم بسیار. (حدود العالم، ۱۶)

<sup>109</sup> . Գանձակ շահաստան /Ganjak šahastan/. Pers. Ganzag šahrestān.

<sup>110</sup> . Ելիմացինց /Elimac‘woc‘n/. Cf. Ptolemy, VI.3.3 μεταξὺ δὲ ὑπὲρ μὲν τοὺς Ἑλυμαίους ἢ Κουσία.

<sup>111</sup> . Խուշաստան /Xužastan/.

<sup>112</sup> . Շաւշանիկ /Šawšanik/. See Ptolemy, VI.3 Σουσιανῆς θέσις.



Nōdardašēragān ;  
Arzōn<sup>129</sup>.

It has three rivers, five cities –one of them being Gundišābuhr, where excellent sugar is produced. It also has two islands opposite it in the Persian Gulf.

## Persis

From the long recension :

32. One of the lands in Asia is Persis<sup>130</sup>, which is east of Xuzestān [and] neighbouring [the land of] Media. It has the city of Staxr<sup>131</sup>, as Ardašēr son of Sāsān was from the village Steh<sup>132</sup>. To the north of it there is a city [called] Pārsa (Pasargades)<sup>133</sup> which is in the district of Kuvār (or, Xabr)<sup>134</sup> –it is perhaps this [district] which is mentioned by Ezechiel<sup>135</sup>. It has two islands; Ptolemy calls one of them Alexandria<sup>136</sup>, and the other Sobat' (Sōphtha)<sup>137</sup>.<sup>138</sup> This latter is mentioned by Jeremiah: “Gold comes from Sobat'.”<sup>139</sup> There are found ten kinds of precious stones:

1. Ādar<sup>140</sup>, six *dānag*<sup>141</sup> of which is worth forty drachms;
2. Rōmia;
3. Mēšia;
4. Dank'a;
5. Parmuša, which is colourless;
6. Parmušit;
7. Havtadram (Haftdram);
8. Haštadram (Aštadram);
9. Noynadram (Nōhdram).

---

<sup>129</sup> . զԱրձիւն զԱրհէն /zArjon, zArhen/.

<sup>130</sup> . Պարսք /Parsk'/. OPers. pārsa ; Gr. Περσίς.

<sup>131</sup> . Ստաւիր /Stahr/. Pers. staxr (lit. 'stronghold', cf. Av. staxra) the capital city of Persis.

<sup>132</sup> . Ստեհ /Steh/.

<sup>133</sup> . Պարսա /Parsa/. OPers. pārsa could also correspond to pārsa-grda (Gr. Πασαργάδαι) Pasargades. Cf. XPa 14

<sup>134</sup> . Քնքար /k'obar/. In Persis on the left bank of the river Sakkān, there are two cities Kuvār and Xabr. Cf. MHD A 19 ka gōbed kū agar ō kuvār ayāb ō xabr nē šavum ...

<sup>135</sup> . Iehèzqél, I.1. Hebr. כְּבָר /Kēbār/ was a canal in Babylonia.

<sup>136</sup> . Աղէքսանդրի /Ağek'sandri/.

<sup>137</sup> . Սոբատ' /Sobat'/.

<sup>138</sup> . Ptolemy speaks of three islands thus (VI.4.8): Νῆσοι δὲ παράκεινται τῇ Περσίδι, Ταβιάνα ... Σῶφθα ... Ἀλεξάνδρου ἢ καὶ Ἀρακία ...

<sup>139</sup> . Irmeyahou, 10.9 יִרְמְיָהוּ בְּבָבֶל .

<sup>140</sup> . ադար /adar/. Pers. ādar 'fire', ādaršust (Arab. آذرشست).

<sup>141</sup> . դանակաւ /danekan/. OPers. dānaka, Pers. dān(a)g.

10. Dasadramak'art'a (Dahdramkird), which we call *aniç*.

From the short recension :

38. Persis, which is called the Southern Quarter (Kust ī Nēmroz), is east of Xuzestān neighbouring Media. Its own small provinces are the following:

Pārs ;  
Spāhān ;  
Mēšūn ;  
Hagar<sup>142</sup> ;  
×Paniyādardašēr<sup>143</sup> ;  
Kirmān ;  
Turān ;  
Makurān ;  
Sind (Hind) ;  
Mihrān<sup>144</sup> ;  
Spēd ;  
Vašt ;  
Sagestān ;  
Zābulestān ;  
Dēr ;  
Mēšmāhīg ;  
Mazōn ;  
Xuzihrestān<sup>145</sup> ;  
Spahl<sup>146</sup> ;  
Dēbuhl<sup>147</sup>.

It also has rivers, islands, and many cities, one of which is Rēšēr ī Pahrsān<sup>148</sup> where fine pearls are found, and pearl gems such as: *drak*<sup>149</sup>, six *dāng* of which is worth 40 000; *domiay* (*gomark*'), 8 (500); *mišayiay*, 3; *dankay*, 4; *parmušk'a*; *parmušid*; *hawtadram*; *haštadram*; *dahadram*.

### **Ariana (Ariya)**

From the long recension :

---

<sup>142</sup> . զՀակար /zHakar/.

<sup>143</sup> . զՊանայիտ /zPanayit/.

<sup>144</sup> . Մրան /Mran/.

<sup>145</sup> . զԽուհիքստան /zXuçihraſtan/.

<sup>146</sup> . զՊահն /zPahñn/.

<sup>147</sup> . զԿեբուհա /zKebuha/.

<sup>148</sup> . Ռէշիրի Պահրսան /Rēširi Pahrsan/. Pers. inscr. Iyw' lthštr. Arab.

ريشههر.

<sup>149</sup> . դրակ.

33. [Another] land in Asia is Ariya<sup>150</sup>, which is east of Media and Persis and extends up to India [in the south], and [also extends] towards Hyrcania<sup>151</sup> and part of Skythia<sup>152</sup>. It contains eleven lands, some of which are Scorpion-bearing land<sup>153</sup>, Dēm<sup>154</sup>, Kirmān ī Garm ‘Hot Carmania’<sup>155</sup>, Kranapat (\*Kirmān anābād ‘uninhabited Carmania’)<sup>156</sup>, which the Persians call Sard Kirmān ‘Cold Carmania’<sup>157</sup>. In the north [of Ariya] there is the land of Parthia<sup>158</sup> which is, as Ptolemy states, between Sard Kirmān and Gurgān, but the Persians, on account of the city of Baxl (Bactria)<sup>159</sup>, call it Baxl ī Bāmīg, that is, ‘Baxl of the dawn’<sup>160</sup>. The Holy Scripture call the entire land of Ariyans<sup>161</sup> Parthia<sup>162</sup>, but it seems to me that this is because the [Parthian] reign proceeded from [that region]. The Persians call this region X<sup>v</sup>arāsān, that is, ‘Oriental’. The following provinces are said to be there:

Kōmiš<sup>163</sup> ;  
 Gurgān ;  
 Abaršahr ;  
 Marv<sup>164</sup> ;  
 Marvrōd ;  
 Harēv ;  
 Kādišān<sup>165</sup> ;  
 Gōzagān, from whence the royal horses come ;

<sup>150</sup> . Ὑρῆη /Arik’/. Gr. Ἀρεία (cf. Ptolemy, VI.17 Ἀρείας θέσις). OPers. ariya ‘Aryan’ ; Pers. ēr-ān ; Parth. Aryān ‘the Aryans’.

<sup>151</sup> . Վրկանի /Vrkani/. Pers. gurgān.

<sup>152</sup> . Սկիւթայ /Skiwt’ay/.

<sup>153</sup> . Կարճաբեր աշխարհն /Karčaber ašxarhn/ (Armen. Կարիճ ‘scorpion’). Gr. Σκορπιοφόρος χώρα (Ptolemy, VI.17.3). Pers., \*gazdumbarag šahr.

<sup>154</sup> . Դէմոն /Dēmon/. Gr. Δῆμος name of a district in Sogdiana (cf. Ptolemy, VI.12.3 ὀνομάζεται δὲ ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν Δῆμος). Pers. dēm(ag).

<sup>155</sup> . Կարմանջերմ /Karmanjerm/. Pers. inscr. glmklm’n.

به کرمان گرمسیر و سردسیر است و در هم آمیخته بود. (استخری، ۱۳۹)

<sup>156</sup> . Կրմանապատ. Marq. Կրման անապատ /Krman anapat/.

<sup>157</sup> . ցուրտ Կրման /c’urt Krman/. Pers. inscr. sltklm’n.

<sup>158</sup> . Պարթևեր /Part’ewk’/. Gr. Παρθία ; Pers. pahlav, pahravag ; Arab.

فهلوه.

<sup>159</sup> . Բահլ /Bahl/.

<sup>160</sup> . Բահլի Բամիկք, Բահլ առաւօտին /Bahli Bamikk’, Bahl ařawòtin/.

<sup>161</sup> . Սրէաց աշխարհն (Areac’ gen.).

<sup>162</sup> . Cf. Acts II.9 Πάρθοι καὶ Μηδοὶ καὶ Ἐλαμίται ‘Parthians and Medes and Elamites’.

<sup>163</sup> . Կոշմայ /Košmay/, corr. \*կոմշ.

<sup>164</sup> . Ամր /Amr/, corr. \*Մր.

<sup>165</sup> . Գադշան /Gadšan/, corr. \*Կաստաշան.

And Gōzbun<sup>166</sup>, up to the river called Arang<sup>167</sup> of which it is said that it emits sulphur, and it is broad<sup>168</sup> and impassable such as Phison<sup>169</sup> –the Persians call it Veh-rōd<sup>170</sup>. It is considered as impassable due to a treaty after which it cannot be crossed by the Persian and Indian peoples. The plain of Harēv<sup>171</sup> is at the eastern end of the land of Gurgān, where there is the district of Vādḡēs<sup>172</sup> –this is where our holy Prelates were martyred. There is a land called Kust ī Tuxārestān<sup>173</sup> where they produce [a kind of] musk<sup>174</sup> –although it is excellent. It seems that the captive Jews were settled in the land of Gōzagān<sup>175</sup>, since the Holy Scriptures say, they settled on the course of Gozān<sup>176</sup>.

From the short recension :

39. Ariya, which is called Kust ī X<sup>v</sup>arāsān, the ‘Oriental Quarter’, lies east of Media and Persis, and extends up to India, and down to the Hyrcanian sea<sup>177</sup>. It has the following small lands: Kōmiš; Gurgān; Abaršahr; Marv; Marvrōd; Harēv; Kādišān; Nisāy Meyānag; Bašin; Tālagān; Gōzagān; Andarāb; <sup>H</sup>Rōb; Zamb; Pērōznahcīr; Diz ī Navāzag; Varucān; (Man)Sān; Gazagestān; Baxl –those of Parthia –; Tarmid; Carmangān; Šēr ī Bāmīgān; and Gōzbun. Ariya has many mountains, rivers and islands. The yellow mirobalan<sup>178</sup> and musk are found there, but [the quality of musk] is not fine. Opposite Ariya, there is an island in the Indian sea wherein the Dwarfs of three spans live; they fight against the crane birds who come from India preying upon their fields.

<sup>166</sup>. 𐬔𐬀𐬎𐬌𐬎𐬌 /Gozbon/.

<sup>167</sup>. 𐬀𐬎𐬎𐬀𐬎. Av. raṇhā (VYt 2 araṇham), cf. Bd 65 ēk ō x<sup>v</sup>arāsān ēk ō x<sup>v</sup>arbarān šud hend, ī ast arang rōd ud veh rōd.

<sup>168</sup>. This Avesta expression can be about Arang : apəmca pərəθu.zrayaṇhəm (Yt 8.2).

<sup>169</sup>. 𐬓𐬀𐬎𐬌𐬎 /P<sup>i</sup>son/. Hebr. יַרְדֵּן, one of the rivers of Eden (Gn 2.11); Gr. Φεισών.

<sup>170</sup>. 𐬀𐬎𐬎𐬀𐬎 /Vehrōt/. Av. vaṇ<sup>v</sup>hī; Pers. veh-rōd. See J. Markwart, *Wehrōt und Arang*, Leiden, 1938.

<sup>171</sup>. 𐬎𐬀𐬎𐬀𐬎𐬀𐬎 /Hrew daštn/. Pers. dašt ī harēv.

<sup>172</sup>. 𐬀𐬎𐬎𐬀𐬎𐬀𐬎 /Vadḡēs/. Av. vāiti.gaēsa name of a mountain; Pers. vādḡēs; Arab. بادغيس.

<sup>173</sup>. 𐬔𐬀𐬎𐬌𐬎𐬌𐬎𐬌𐬎𐬌𐬎𐬌𐬎 /k<sup>v</sup>usti Tuxarstan/. Pers. tuxārestān. Pers. tuxārīg ‘Tokharian’, Skt. tu(h)khārā pl.; Gr. Τόχαροι. See H.W. Bailey, « Irano-Indica III », BSOAS, 1949-50, 403-4, 6. Tuxārīk ‘Tokharian’; « Six Indo-Iranian Notes », TPS, 1952, 64, 6. Tuškara.

<sup>174</sup>. 𐬀𐬎𐬎𐬀𐬎𐬀𐬎 /mušk/. Pers. mušk; Arab. مسك.

<sup>175</sup>. 𐬔𐬀𐬎𐬌𐬎𐬌𐬎𐬌𐬎 /Kozakan/.

<sup>176</sup>. 𐬔𐬀𐬎𐬌𐬎𐬌𐬎𐬌𐬎 /Gozanay/. Hebr. גּוּזָא, cf. 2 Kings 17.6.

<sup>177</sup>. 𐬔𐬀𐬎𐬌𐬎𐬌𐬎𐬌𐬎𐬌𐬎𐬌𐬎. Pers. drayā ī gurgān.

<sup>178</sup>. 𐬀𐬎𐬎𐬀𐬎𐬀𐬎 /hra/. Pers. هرا.

Leaving the east, we shall turn again to the north.

## Scythia

From the long recension :

34. [Another] land in Asia is Scythia<sup>179</sup> which commences at the river At'l (the Volga)<sup>180</sup> and extends in longitudinal direction to the southeast up to the Emawon mountains (the Himālaya)<sup>181</sup>. Scythia is divided roughly in two [regions] by Emawon; its Abāxtar<sup>182</sup> (that is, the northern region of which) is [the abode of] the people of Turkestān<sup>183</sup>. In the north [of Scythia] there is the Unknown territory<sup>184</sup>; in the west, the land of Sarmatia<sup>185</sup> along the river At'l; in the south, the sea of Gurgān, Ariya, and India<sup>186</sup> located on the bend of the Emawon mountains, and also it extends beyond the Emawon mountains which separate Scythia from India. It is bounded to the east by China<sup>187</sup>. It has 43 nations, the Fish-eater<sup>188</sup>, the Milk-drinker<sup>189</sup>, and the Heribac'is<sup>190</sup>, that is the land Hrēaw (Harēv)<sup>191</sup> which was taken by the Persians. The other nations bear barbarian names of which there is no need to speak; for now we do not know about these other nations, except the people of Bušx (or, Bułx)<sup>192</sup> who graze on that land. Scythia contains mountains and plains, deserts<sup>193</sup> and arid areas. It has two<sup>194</sup> countries: Sogdiana<sup>195</sup>,

---

<sup>179</sup> . Սկիւթիա /Skiwt'ia/. Gr. Σκυθία, (Σκυθίαζ) ; OPers. saka.

<sup>180</sup> . Աթլ /At'l/. The name At'l is of Turkic origin, Atil. The Scythian name is Rā (Ptolemy, VI.14 'Pō).

رودِ اتل از حدّ خرخیز بیرون آید، از آن جای به کیماک رسد و به غز در آید و به بلغار شود و بر حدود برطاس به دریا ریزد. (استخری، ۱۷۹)

<sup>181</sup> . Եմաւոն լեառն /Emawon lea'n/. Gr. Ἰμάου ; Skt. himāvat; Sogd. wβrδ' r (Pers. \*vafrdār).

<sup>182</sup> . Ապխտարք /Apaxtark'/. Pers. abāxtar 'north'.

<sup>183</sup> . Թուրքաստանք /T'urk'astank'/.

<sup>184</sup> . Անձանօթ երկրաւ /Ançamot' erkraw/.

<sup>185</sup> . Սարմատացոց /Sarmatac'c'/. Cf. Av. sairima.

<sup>186</sup> . Հնդկօք /hndkòk'/.

<sup>187</sup> . Ճենաց /Čenac'/.

<sup>188</sup> . Չկնակեր /Jeknaker/.

<sup>189</sup> . Կաթնկեր /Kat'nker/.

<sup>190</sup> . Հերիբացիս. Cf. Ptolemy, VI.14.9 'Ρόβοσκοι.

<sup>191</sup> . Հրէաւ.

<sup>192</sup> . Բուշխն /Bušxn/, Բուլխն /Bułxn/.

<sup>193</sup> . անապատս /anapats/. Armen. Anapat 'desert, wilderness'; Pers. anābād. Pers. an-ābādān 'uncultivated' (MX 5.7 avarzīd ud anābādān zamīg) ;

<sup>194</sup> . var. հինգ 'five'.

<sup>195</sup> . Սոգդիանի /Sogdiani/. Gr. Σογδιανή, see Ptolemy, VI.12 Σογδιανῶν θέσις. Av. suγda ; OPers. Sug(u)da.

and Saka<sup>196</sup>, that is, Sagestan<sup>197</sup>. These two countries have 15 nations, with wealthy artisans and merchants, who live between Turkestān<sup>198</sup> and Ariya [bound] by the Emawon mountain which is higher and longer than all mountains, and its shape is like a compass, and corresponds to the Armenian letter L. It makes an elbow in a south-easterly direction; one arm of 1280 miles stretches toward the west, and another arm of 1550 miles toward the north, until it goes to the Unknown land. But 300 miles from the elbow, there is a road to the north, in the mountains, with rest houses<sup>199</sup> for [the travellers] who go to China<sup>200</sup> and who depart from Sagestān taking the path through K‘arē-burgn (‘Stone-tower’)<sup>201</sup> which is located in a wonderful plain. Among the 15 nations, one nation is called the Massagetae<sup>202</sup> –it was their queen who killed Cyrus<sup>203</sup> –; [another is called] the Bxux (or, Bułx)<sup>204</sup>; and another the merchant people of Chorasmia<sup>205</sup> northwest [of Scythia] –the stone called Xolozmi<sup>206</sup> comes from their district Tur (Tot)<sup>207</sup>, and [also] excellent bows –; another people, <the Sogdians>; and another people, the Tocharians<sup>208</sup>. There are, among those 43 nations, the Hephtalite people<sup>209</sup>, the Alxon<sup>210</sup>, and the Valxon<sup>211</sup>, having the cities with the same names along the large river Dēm<sup>212</sup>. And ten other rivers flow from their mountains.

<sup>196</sup>. Սակ /Sakē/. Gr. Σάκαι, see Ptolemy, VI.13 Σακῶν θέσις.

<sup>197</sup>. Սագաստան /Sagastan/. Pers. Sagestān ‘the land of the Saka’.

Text : Sogdiana, that is, Sagastān, and Sakē.

<sup>198</sup>. Թուրքաստանի /T‘urk‘astani/.

<sup>199</sup>. օթելան /ōt‘ewan/. Pers. espanz.

<sup>200</sup>. Ճենս /Čens/.

<sup>201</sup>. Քարէ-բուրգն. Gr. Λίθινος Πύργος (Ptolemy, VI.13.2).

<sup>202</sup>. Մասագէտացիք /Masagetac‘ik‘/ (Մագարբան). Gr.

Μασσαγέται.

مسقط: رستاق بساحل بحر الخزر دون باب الأبواب، جيلة مسلمون لهم قوّة وشوكة، بين باب الأبواب واللكر، كان

أول من أحدثه كسرى أنوشروان بن قباد لما بنى باب الأبواب. (ياقوت، ٥ : ١٢٧)

<sup>203</sup>. Կիւրոս /Kiwros/. OPers. kūruš.

<sup>204</sup>. Բխուխ ; Marq. Բլիխ.

<sup>205</sup>. Խորոզմի /Xorozmi/. Av. xvāirizəm ; OPers. ԽUvārazmi ; Gr.

Χωρασμία.

<sup>206</sup>. Խոլոզմի.

<sup>207</sup>. Տուր /Tur/, var. Տնւր /Tot/. Parth. tōδ ? (There is a village called

Tōδ near Samarkand. Arab. تود)

<sup>208</sup>. Թուխարիք /T‘uxarik‘/. Sogd. twgryk, ‘txw‘r‘k ; Pers. tuxārīg ;

Bactr. Τοχοαρο.

<sup>209</sup>. Հեփթաղիք /Hep‘t‘ağk‘/. Gr. Ἐφθαλίται ; Bactr. Ηβοδαλο.

<sup>210</sup>. Ալխուն. Does it refer to the land Axrūn ?

<sup>211</sup>. Վալխուն. Does it refer to the land Waxān ?

<sup>212</sup>. Դումոս /Dumos/. Gr. Δῆμος (Ptolemy, VI.12.3).

From the short recension :

40. Scythia, that is the [Quarter of] Abāxtar<sup>213</sup>, that is the Turks<sup>214</sup>, commences at the river At'1 (the Volga) and goes up to the (high) Emawon mountains, and beyond, and from there it extends up to China. The mount Emawon is the highest and longest of all mountains. Scythia contains 44 (var. 43) nations: Sogdians<sup>215</sup>, Tokharians, Hephtalites, and the other [nations which bear] barbarian names. Scythia contains gigantic mountains and many [deep] rivers, barren plains, hot and arid lands, and also a fiery steppe. The Sogdians are wealthy, [skilful] artisans and [good] merchants, who live between Turkestān and the land of the Ariyans.

## Text

### I

Աշխարհ Պարսից.

Իթ. Պարսից աշխարհ ընդ շորս բաժանի այսպէս.

Քուստի խորբարան որ է կողմ արեւմտեայ յորում  
աշխարհ ինն.

Մայ

Մասպտան

Միհրականքատակ

Քաշկար

Գարմական

Երանասանքարկաւատ

Նոտարտաշիրական

Արձն (Արհեն)

Քուստի նեմոզ որ է կողմն միջաւրեայ որ է Հարաւ  
յորում աշխարհ ինն և տասն.

Պարս

Խուժաստան

Ասպահան

---

<sup>213</sup> . ապատարք /apaxtark'/.  
<sup>214</sup> . Թուրքք /T'urk'k'/.  
<sup>215</sup> . Սովդիքք /Sovdik'/. Sogd. swγδ'(y)k, Pers. sugdīg, suyī.

Կուրման  
Տուրան  
Մէշուն  
Հագար  
Պանիատրշեր  
Մակուրան  
Սնդ  
Սրման  
Սպէտ  
Վաշտ  
Սակաստան  
Զապլաստան  
Դեր՝ կղզի գոլով ժովուն  
Մէշմահիկ՝ և սա կղզի է.  
Մագուն  
Խուժիհրստան  
Սպահլ՝ ի Հնդկաց հանեալ  
Դերուհլ՝ նոյնպէս՝ ի Հնդկաց հանեալ:

Քուստի Խորասան՝ որ է կողմ արևելից յորում է  
աշխարհի քսան և վեց՝ այսինքն գոր ասեմ.

Ահմադան  
Կոմշ  
Վրկան  
Ապրշահր  
Մրվ  
Մռոտ  
Հրեւ  
Կատաշան  
Նսաի միանակ  
Բժին  
Տաղկան  
Գոզկան  
Անդրասպ  
Վեստ  
Հրում  
Զամբ  
Պերոզնախճիր

Դզի Նաւագակ  
Վարճան  
Մանսան  
Գճակստան  
Բահլիբամիկ  
Դրմատ  
Չարիմանկան  
Շերի Բամիկան  
Զզիրոյին

Քուստի Կապկոհ՝ որ է կողմն Կաւկասու լերանց՝  
յորում են աշխարհ երեքտասան.

Ատրպատական  
Արմն (որ է) Հայք  
Վարջան որ է Վիրք  
Ռան որ է Ադուանք  
Բալասական  
Սիսական  
Առէ  
գեղան  
Շանճան  
Դլմունք  
Դմբաւանդ  
Տապրըստան  
Ռուան  
Ամլ

գոր պատմել առաջի կայ մեզ:

## II

Լ. Աշխարհ Ասիոյ է Մարք, գոր ասեն ի Մադեայ որդւոյ  
Կողքացւոց թագաւորին զաւակին սերեալ են, որոյ քոյր  
Մադաէ. որ Յասոնի առփեալ զոսկեկիզն մորթին  
մատնեաց. բայց պատճառ գալոյն այսր՝ ոչ ասի: Այլ ասի  
թէ Արտաշէս Ոքոզ մասն ինչ ի Հռոմայեցոցն եւ ի Հրէից  
առեալ բնակեցոյց վրանօք առ<sup>216</sup> Կասբից, որ այժմ ոչ է  
յայտնի. բայց Պտղոմէոս զՄարս յելից (եւ ի հարաւոյ) եւ  
Կասբից ասէ բնակել. եւ գոր ասեն ընդ մի

---

<sup>216</sup> . Marq. առ Վրկանաւք.

իշխանութեամբ, եւ ոչ ուրեք գտանին Մարք. բայց Պտղոմէոս ասէ զաշխարհս սոցա՝ Կասբ, Քաղուշ<sup>217</sup>, Գելք, Դիլումք. եւ Ռէ եւ Ասպահան քաղաքք են Մարաց:

ԼԵ. Մարք՝ որ կոչին Քուստի Քապկոհ՝ յելից կալով Հայոց եւ առ երի Կասբից ծովուն: եւ ունի աշխարհս զայսոսիկ: զԱտրպատական՝ զՌէ՝ զԳելան՝ զՄուկան՝ զԴիլումն՝ զԱհմադան՝ զԴաբաւան<sup>218</sup>՝ զՏապարաստան<sup>219</sup>՝ զԱմեղ<sup>220</sup> (զՔջօջ) զՌուան Ունի լերինս եւ գեց եւ զծովակն որ կոչի Կապուտան ուր զքուռամղիղն գործեն Ունի քաղաքս բազումս: (յորոց մինն Գանձակ շահաստան).

•

ԼԱ. Աշխարհ Ասիոյ Ելիմացուցն է, որ է Խուժաստան, որում Յոյնք Շաւշանիկ կոչեն, յաղագս Շօշան քաղաքի, եւ Տաճիկք՝ Բծրա: Սահմանի ի մտից կուսէ Դկլաթով, որ բաժանէ ընդ Բաբելոն եւ ընդ Խուժաստան. իսկ ի հարաւոյ՝ Պարսկային ծոցովն. եւ ի հիւսիսոյ՝ Ատրեստանիք: Ունի գետս երեք. ունի ոստանս հինգ, այսինքն աշխարհք՝ յորս քաղաքք այսոքիկ. Որմշիր, Մուլուռա, Շօշ, գոր Դանիէլ յիշէ, Գունդիր-Շապուրի, յորում ազնիւ շաքար գործեն. բարիաշխարհ եւ ամենագիւտ. ունի երկու կղզի հանդէպ իւր ի Պարսկային ծոցոյն:

ԼԷ. Եղիմացիք (են)՝ որ կոչին Քուստի խորբարան<sup>221</sup>՝ յելից կալավ Դկղաթայ եւ ի մտից Պարսից: Եւ ունին Եղիմացիքն աշխարհս փոքունս զայսոսիկ զԽուժաստան՝ զՄայ<sup>222</sup>՝ զՄասպտան<sup>223</sup>՝ զՄիհրականքատակ<sup>224</sup>՝ զՔաշկար<sup>225</sup>՝ զԳարմական՝ զԵրանասանքարկաւատ<sup>226</sup>

---

<sup>217</sup> . var. Քազագուշ.

<sup>218</sup> . var. զԴաբաւար.

<sup>219</sup> . var. զՄասպարաստան.

<sup>220</sup> . var. զԱմլ.

<sup>221</sup> . var. Խորասան.

<sup>222</sup> . var. զՄաժ.

<sup>223</sup> . var. զՄասպան.

<sup>224</sup> . var. զՄիհրան՝ զՔրտակ.

<sup>225</sup> . var. զՔաշտար.

<sup>226</sup> . var. զԵրանաստան՝ զԿարկաւատ.

զնոտարտաշիրական՝ զԱրձին<sup>227</sup> զԱրհեն. Ունի գեծ երիս՝ քաղաքս Հինգ՝ յորոց մին է Գունդիշապունի՝ յորում գազնիւ շաքարն գործեն: Եւ կղզիս երկու Հանդէպ իւր ի Պարսկային ծոցին:

•

ԼԲ. Աշխարհ Ասիոյ է Պարսք, յելից Խուժաստանի, առ երի Մարաց. ունի քաղաք զՄտահր, ուստի Արտաշիր որդի Սասանայ ի Ստեհ գեղջէ. Եւ ըստ ելից հիւսիսոյ է՝ Պարսա քաղաք. յորում Եւ գաւառն Քոբար, թէ արդեօք զսա յիշէ Եզէկիէլ: Ունի կղզիս երկու, զոր Պտղոմէոս զմինն Աղէքսանդրի կոչէ, Եւ զմիւսն Սոբաթ. Եթէ զսա՞ յիշէ Երեմիա, «Ոսկի եկեալ ի Սոփաթայ»: Լինի տասն գոհարք. -ա, ադար որ վեցդանեկան է, արժէ դրամ քառասուն. -բ, ռոմիա. -գ, մէշիա. -դ, դանքա. -ե, պարմուշա որ է անգոյն. -զ, պարմուշիտ. -է, հավտադրամ. -ը, հաշտադրամ<sup>228</sup>. -թ, նոյնադրամ. -ժ, դասադրամաքարթա, զոր մէք անիծ կոչենք:

ԼԸ. Պարսք (են), որ կոչին Քուստի Նեմոզ, յելից կալով Խուժաստանի Եւ առ երի Մարաց՝ ունի յինին աշխարհս փոքունս զայս<sup>229</sup> զՊարս, զԱսպահան, զՄէշուն, զՀակար, զՊանայիտ<sup>230</sup>, զԿրման, զՏուրան<sup>231</sup>, զՄակուրան, զՍնդ, (զՀնդ,) զՄրան, զՍպետ <զ>Վաշտ<sup>232</sup>, զՍագաստան, զԶապլաստան<sup>233</sup>, զԴեր<sup>234</sup>, զՄէշմիահիկ<sup>235</sup>, զՄագուն<sup>236</sup>, զԽուճիիրաստան<sup>237</sup>, զՊահղն<sup>238</sup>, զԿերուհա<sup>239</sup>: Ունի գետս Եւ, կղզիս Եւ քաղաքս Բագունս, յորոց մին է Ռէշիրի Պահրսան<sup>240</sup> քաղաք՝ յորում ազնիւ մարգարիտն

<sup>227</sup> . var. զՄարձին.

<sup>228</sup> . var. շաշտադրամ.

<sup>229</sup> . var. Ունի յինքեան փոքր աշխարհս ; փոքր աշխարհս քսան.

<sup>230</sup> . var. զԱնաիտ.

<sup>231</sup> . var. զԿուրան.

<sup>232</sup> . var. զՊէտվաշտ.

<sup>233</sup> . var. զԱպղաստան, զԱպլաստան.

<sup>234</sup> . var. զԳեր.

<sup>235</sup> . var. զՄէղ՝ զՄահիկ.

<sup>236</sup> . var. զՄաուն.

<sup>237</sup> . var. զԽուճիիրոյտան.

<sup>238</sup> . var. զՊալի.

<sup>239</sup> . var. զԵրուհայ.

<sup>240</sup> . var. Ռէշիր Պարհսան.

ելանէ, եւ գոհարք՝ մարգարիտ այս է. դրակ,  
վեցդանկեան, արժէ քառասունեց: դոմիայ<sup>241</sup>: հինդ  
հարիւր: միշայիայ<sup>242</sup>՝ երեք: դանկայ՝ հորս:  
պար(ի)մուշքա: պարմուշիդ<sup>243</sup>: հաւտադրամ<sup>244</sup>:  
հաշտադրամ<sup>245</sup>: դահագրամ:

•

ԼԳ. Աշխարհ Ասիոյ՝ Արիք են, յելից կալով Մարաց եւ  
Պարսից, եւ ձգին մինչեւի՛ Հնդիկս, յերի Վրկանի եւ մասին  
Սկիւթայ: Ունին աշխարհս մետասան. յորում Կարճաբեր  
աշխարհն, Դեմոն եւ Կարմանջերմ, Կրանապատ, զոր  
Պարսիկ ցուրտ Կրման կոչեն. որոյ ի հիւսիսոյ  
Պարթեւաց աշխարհն, ասէ Պտղոմէոս՝ ընդ մէջ ցուրտ  
Կրմանայ եւ Վրկանի. բայց Պարսիկք կոչեն այժմ յաղագս  
Բահլ քաղաքի զնա Բահլի Բամիկք, որ է Բահլ  
առաւօտին. եւ աստուածային գիրն զամենայն Արեաց  
աշխահն Պարթեւք կոչէ. ինձ թուի վասն  
թագաւորութեան ի նոցանէ լինելոյ: Բայց Պարսիկք կոչեն  
զկողմանքս զայս Խորասան, այսինքն արեւելեայ. յորում  
ասեն զաշխարհս զայս. Կոշմայ (\*կոմշ), Վրկան,  
Ապրշահր, Ամր(\*Մր), Մոռոտ, Հրեւ, Գաղշան  
(\*Կատաշան), Գոզկան. յորում լինի ձի արքունական,  
Գոզբոն, մինչեւ ցգետն զոր կոչեն Արանգ. զորմէ  
առասպելէն թէ ծծումբ բերէ. լայն է եւ անհուն, որ թուի թէ  
Փիսոն է, զոր Պարսիկք Վեհոռոտ կոչեն. եւ անհուն ասելն  
առ ի միտս է. վասն զի հզոր ազգացդ Պարսից եւ Հնդկաց  
անճանապարհ եւ անանց է՝ պայմանաւ. եւ Հրեւ դաշտն  
եզր արեւելեայ Վրկան աշխարհին, ուր է Վաղգէս<sup>246</sup>  
զաւան, ուր վկայեցին սուրբքն մեր առաջնորդ:  
Քուստի<sup>247</sup> Տուխարստան աշխարհ ասեն, եւ լինի անդ  
մուշկ՝ թէպէտ ոչ ազնիւ. եւ թուի թէ գերութիւն Հրէից ի

---

<sup>241</sup> . var. գոմարք.

<sup>242</sup> . var. միշխոյ, միհայիայ.

<sup>243</sup> . var. պարմուշիտ, պարուշիա.

<sup>244</sup> . var. հաւթա դրամ.

<sup>245</sup> . var. հաշթա դրամ.

<sup>246</sup> . var. Վանդգէս.

<sup>247</sup> . var. Խուսի.

յայս Կոզական աշխարհս բնակեցան, զոր զիր ասէ բնակել առ գետովն Գոզանայ:

ԼԹ. Արիք (են), որ կոչին Քուստի Խորասան, յելից<sup>248</sup> կալով Մարաց եւ Պարսից մինչեւ ՚ի զՀնդիկս եւ յերի Վրկանի ծովուն: Եւ աշխարհք են Արեաց այսոքիկ. Կոմշ, Վր(ա)կան, Ապրշահր, Մրու, Մրումոտ (՝Մոոտ)<sup>249</sup>, Հրեւ, Կանդշան (՝Կատաշան)<sup>250</sup>, Նասիմանակ (՝Նասի միանակ), Բժին<sup>251</sup>, Սադկան (՝Տադկան), Գոզկան<sup>252</sup>, Ապրտհրամ (՝Անդրապ)<sup>253</sup>, Հրում, Չամպ (՝Չամբ), Պերոզնահճեր, Դզինուազակ (՝Դզի Նաւազակ), Վարջան, Մանսան, Շակստան<sup>254</sup>, Բահլ, որ են Պարթեւք, Դովմատ (՝Դրմատ), Վարիմանակ, Շերեմբամիկան, Դոզբոն (՝Գոզբոն): Եւ ունի Արիք լերունս եւ գետս եւ կղզիս բազումս: Լինի հրա եւ մուշկ, թէպէտ եւ ոչ ազնիւ: Եւ կղզի մի է հանդէպ Արեաց ի Հնդկաց ծովու(ն), յորում թզուկք լինի երեքթզեան, եւ պատերազմին ընդ խորդոց հաւուց վասն ճարակելոյ նոցա զանդաստանս Հնդկաց:

Եկեալք յարեւելս՝ դարձցուք առ հիւ սիւսի:

•

ԼԴ. Աշխարհ Ասիոյ Սկիւթիա է, որ սկսանի յ Աթլ գետոյ, եւ զերկայնութիւն իւր առ ՚ի շեղ յելս հարաւոյ մինչեւ ցԵմաւոն լեառն. եւ որպէս թէ Եմաւոն լերամբն յերկուս բաժանեալ է Սկիւթիա, որ են Ապխտարք որ են Թուրքաստանք. ըստ հիւսիսոյ Անձանօթ երկրաւ, եւ ըստ մտից Սարմատացոց աշխարհաւ, առ յԱթլ գետով. եւ ՚ի հարաւ Վրկան ծովն, եւ Արեօք եւ Հնդկօք առ հարաւային բազկան Եմառոն լերինն, եւ անդր եւս մինչեւ ցԵմոդա լեառն. որ եւ նա բաժանէ զՍկիւթիա ՚ի Հնդկաց. իսկ ըստ յելից կուսէ՝ սահմանի ՚ի Ճենաց: Եւ ազգք են նորա քառասուն եւ երեք, յորոց մինն է Չկնակեր, եւ մինն

---

<sup>248</sup> . var. յերի.

<sup>249</sup> . var. Արուաստ.

<sup>250</sup> . var. Կատեշան.

<sup>251</sup> . var. Բժնիւ.

<sup>252</sup> . var. Գոդկան, Դովկան.

<sup>253</sup> . var. Անապլի.

<sup>254</sup> . var. Ման, Շանջակստան.

Կաթնկեր. եւ մին է Հռիփացիք<sup>255</sup> որ է Հրէաւ աշխարհն,  
 գոր Պարսից հանեալ է ի նոցանէ: Եւ զայլ ազգ ասէ  
 խուժական անուամբ, գոր չէ հարկ ասել. զի այժմ այլազգ  
 ոչ գիտեմք, բայց միայն զԲուշին<sup>256</sup> ազգ, որ ճարակի  
 զերկիրն զայն: Եւ ունի Սկիւթիա լերինս եւ դաշտս,  
 անապատս եւ անջուր: Ունի աշխարհս Բ<sup>257</sup>, զՍոգդիանի՝  
 որ է Սագաստան, եւ զՍակէ. ընդ երկուսին են ազգ  
 հնգետասան, հարուստք արուեստաւորք վաճառականք՝  
 որ բնակեն ի մէջ Թուրքաստանի եւ Արեաց (առ) Եմաւոն  
 լերամբն. որ է Բարձր եւ երկայն քան զամենայն լերինս եւ  
 ձեռով որպէս կարակին, եւ որպէս զլին գիր Հայոց. որ  
 ունի արմունկն յարեւելից հարաւակոյս. եւ բազուկ մի  
 ձգէ ի մուտս կոյս, մղոնս հազար երկու հարիւր ութսուն.  
 եւ զմին բազուկն ի հիւսիս, մղոնս հազար հինգ հարիւր  
 յիսուն, եւ այլ եւս երթայ ընդ Անձանօթ երկիր: Բայց  
 երեքհարիւր մղոնաւ յարմկանէն ըստ հիւսիսոյ՝ ի վերայ  
 լերինն ճանապարհ եւ օթեւան է, որ ի Ճենս երթան,  
 զալով ի Սագաստանեայ, ճանապարհորդել ընդ Քարե-  
 բուրգն, որ ի զարմանալի դաշտին է: Եւ ի հնգետասան  
 ազգաց կոչի մին Մասագետացիք, յորոց դշխոյն՝ որ  
 զԿիրոսն եսպան, եւ Բխուխ<sup>258</sup> ազգն, եւ միւսազգ  
 Խորոզմի վաճառականք, ի հիւսիսոյ յարեւմուտս, եւ ի  
 նոսա լինի Խոլոզմի քարն, ի Տուր<sup>259</sup> գաւառի նոցա, եւ  
 աղեղն ազնիւ: Եւ միւս ազգ. եւ միւս ազգ  
 Թուխարիք. բայց ի քառասուն եւ երեք ազգէդ մին  
 Հեփթաղք եւ մին Ալխոն եւ միւսն Վալխոն, ըստ  
 հոմանուն քաղաքացն առ մեծ գետովն որ կոչի Դումոս. եւ  
 այլ եւս տասն գետ ի լերանց նոցա հոսին:

Խ. Սկիւթիա, որք են ապատարք, այսինքն՝ Թուրքք. որ  
 սկսանին յԱթլ գետոյն մինչեւ ցԵմաւոն լեառն (բարձր), եւ  
 անդր եւ ձգի մինչեւ ցՃենս: Եւ Եմաւոն լեառն է բարձր եւ  
 երկայն քան զամենայն լերունս: Եւ ունի Սկիւթիա ազգս

<sup>255</sup> . var. Հռիփացիս, Ռիփացիս.

<sup>256</sup> . var. ըզԲուշին.

<sup>257</sup> . var. հինգ.

<sup>258</sup> . var. Բուլխ.

<sup>259</sup> . var. Տոս.

քառասուն եւ չորս<sup>260</sup>. Սովդիք<sup>261</sup>, Թուխարիք<sup>262</sup>, Հեփթաղք,  
եւ այլ խուժաղուժ անուանք: Եւ ունի Սկիւթիա լերինս եւ  
գետս բազումս եւ հզարս, եւ զդաշտս անապատս, եւ  
ջերմ երկիր եւ անջուր. ի նմա՝ հրագոյն դաշտն: Եւ են  
Սողիք հարուստք եւ արուեստաւորք, վաճառականք, որ  
բնակեալ են ի մէջ Թուրքաստանի եւ Արեաց աշխարհին:

(Raham Asha, māh rōz ī day māh ī 1385 yazdegirdīg/ April 25, 2016)

---

<sup>260</sup> . var. երեք.

<sup>261</sup> . var. Ծաղիկք.

<sup>262</sup> . var. Թուխարիկք.